

Hannu Lindqvist

JÄRJESTELMÄVIRHE

Esseitä luonnon pelastamisen mahdollisuuksista



JÄRJESTELMÄVIRHE





Hannu Lindqvist

JÄRJESTELMÄVIRHE

Esseitä luonnon pelastamisen mahdollisuuksista



© 2022 Hannu Lindqvist

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa
ISBN: 978-952-80-4942-5

Kansipiirros © Ronja Rosenqvist





Sisällys

Vastavirtaan pyristelyä

1	Sinirintapäivä	12
2	Teräsmetsän vihreät kolonnit	22
3	Luonto värisee	33
4	Kannon tarina	45
5	Luterilaisesta järjestyksestä matkakirroosiin	50
6	Velka erääntyy	58

Kilpailukyvyn hintalappu

7	Hiljaiset miehet teollisuudessa	72
8	Ympäristön öljyiset kasvot	85
9	Myrkytettyjen työmiesten sukupolvi	97
10	Linkolasta populaarimusiikkiin	113
11	Ihminen ja sen jäte	120
12	Guttaperkan jälkeinen vuosisata	132
13	Fossiilit palokammioissa	141
14	Ay-liike nurkassa	154
15	Energiaparadokseja	168
16	Vihreän kullan kirous	183
17	Tuhomaatalous	198



Tuliaisia

18	Rautapyörien hurma	209
19	Ystävän kysymys	217
20	Matkakirroosi	221
21	Kestämättömyyden fasadi	229
22	Harpyijan itku	233
23	Babushkojen rannat	248
24	Massaturismin rasite	257
25	Matkatoisinajattelijä	271
26	Mustamamba ja kaksi Mosesta	283
27	Morales; intiaani ja presidentti	298

Materialismin marinoima maailma

28	Globaalit varjot	310
29	Turhaa sekä täysin turhaa	322
30	Pienistä puroista	336
31	Työrotu talouden työkaluna	348
32	Työholismin ja luonnon suhde	360
33	Kolme välttämättömyyttä	366
34	Suomalaisen tuhoisa tehokkuus	380
35	Tuhannen vuoden päästä	390



Lähdeviittaukset

Yksi tähti *: Suomi öljyn jälkeen; Partanen, Paloheimo, Waris; Into 2013

Kaksi tähteä **: National Geographic kuukausijulkaisu, alkuperäinen

Yksittäisesti käytettyjen suorien lainausten lähde on mainittu tekstissä



Alkusanat

Aiheena ilmasto ja luonnon monimuotoisuus ovat jo tuttuja. Kun järjestelmän emolevy on rikki, ei meikkaus riitä. Mainonnan ja markkinoiden maanisessa ajassa on aika kyseenalaistaa koko järjestelmä. Sille on täydet perusteet, jotka pitää vain kaivaa mediapropagandan takaa esiin. Tässä teoksessa se on tehty. Loppua kohden pamflettimaaisiksi kasvavat tekstit eivät istu esseismin vakiintuneeseen kaavaan, eikä niillä pyritä täyttämään mitään muutakaan luokitusta. Mutta ne kavahduttavat ja se on niiden tarkoitus.

Esseet ovat erillisiä kirjoituksia, joissa asioita tarkastellaan eri näkökulmista. Siksi jotkin päätelmät voivat näyttää keskenään erilaisilta. On myös toistuvia huomioita, joka johtuu niiden staattisesta läsnäolosta asiayhteydessään. Johtopäätökset kieltäytyvät nykyisyyden kaunistelusta ja hyvin ymmärrettävästi niistä useat jäävät kirvelemään monen lukijan mieltä. Ne voi kuitenkin parhaimmillaan kokea pyrkimyksenä torjua pahimpia vaihtoehtoja: Välttyä ilmastokatastrofilta, rajoittaa väestön määrää ilman että olemassa olevaa populaatiota tarvitsee eliminoida, vaihtaa talousjärjestelmä säilyttäväksi, Suomessa kohdella metsiä siten, ettei maareformi jää ainoaksi vaihtoehdoksi. Näitä kaikkia uhkaa kokonaisvastuun puute. Mikä on teollisuuden ja liikenteen tulevaisuuskuva, jotta ihmisellä olisi mahdollisuus jatkaa yhtenä luonnon osana elämäänsä maapallolla?

Aiheet on jaettu neljään lukuun: Vastavirrassa pyristelyyn, kilpailukyvyyn jumaluuteen, tuliaisten tuomiseen eri maanosista ja lopulliset päätelmät ovat kirjattuina päätösosaan. Järjestelmävirhe on aikaa seuraava kooste täsmäiskuja tuhlaamisyhteiskuntaa kohtaan. Se hakee perusteensa kokemuksista. Käytössä ovat olleet myös monet tietolähteet, joista kaksi eniten käytettyä on mainittu lähdeviittauksissa.



Vastavirtaan pyristelyä

1 Sinirintapäivä

Oli vältettävä katsomasta alas. Tavallisimmin olin valinnut rannasta joitakin metrejä kauempana nousevan polun, josta alas katsoessa ei pahasti huimannut. Tällä kerralla kiipesin hyvin kapeaa graniittiterassia varoen irrallisia kiviä, jotka odottivat päästäkseen rullaamaan päkiöiden alla. Männyt olivat luovuttaneet kuivuneita sojosuomuisia käpyjään, jotka kivien tavoin viattomina lepäsivät reitilläni. Niitä oli paikoittunut kallion koloihin sekä halkeamista työntyviin mustikan- ja kanervanvarpuihin. Pääosa niistä oli olletikin pomppinut lähes pystysuoraa sileää kivijyrkännettä veteen joidenkin pysähdyttyä kapealle vedenrajan turvehyllylle. Siellä alhaalla vedenrajassa suopursujen varret olivat jo lähteneet tavoittelemaan lyhyen kesän voimaa. Tikan käpykolon alla käpyjä oli suorastaan kerroksittain. Tikat piristivät aina retkeä, eikä täällä tarvitsisi kauan kuulostella, kun lähempää tai kauempaa kuuluisi vaimea napse. Palokärjen näki, tai ainakin kuuli, joka retkellä. Lentäessään se poukkoili kuin pieni iloinen troolari valtameren aalloilla. Elettiin aikaa, jolloin käenpiian kireän vaikerruksen kuuli helposti, jos ei muualla, niin kylällä vanhojen pihapiirien puolivilleissä puutarhoissa.

Kenkäni olivat kaikkea muuta kuin kalliolla kiipeilyyn tarkoitettut. Olihan niitä olemassa; tennareita, sandaaleja, puolikenkiä, saappaita ja nahkasaappaita, mutta maastokenkien olemassaolosta en tiennyt. Jos olisin, niin olisivatko ne olleet kuitenkaan välttämättömät? Jos olisivat, niin mistä rahat? Kallion jyrkimmässä kohdassa piti ottaa vauhtia, jotta pääsi ylös leveämmälle harmaan torvijäkälän osittain valtaamalle tasolle. Tottunein jaloin se luontui nilkoissa hölskyvien lyhytvartisten nuorisosaappaiden kanssa. Niiden haalistuneen sininen kumi oli jo hyvää vauhtia hapertumassa. Vakosamettihousujen kanssa sellaiset kuuluivat jokaiselle varhaisteinille 1960-luvulla ja saivat olla kuluneet farkkujen tapaan.

Siellä missä ei mitään kasvanut, oli harmaan kiven pinta vihreän rupijäkälän koristamaa. Tarkemmin katsoen ei paljasta kivipintaa ollut, vaan kivet ja kallio olivat kauttaaltaan erisävyisten harmaiden jäkälälaikkujen

kirjomia. Tuntui, että mitä pienemmälle alueelle katseensa kohdisti, sitä enemmän elämää löysi.

Siitä olisi vielä satakunta metriä kallion korkeimmalle laelle, jonka alapuolella lännessä Kuikkakorvenjärvi levittäytyi auringonkiiltävänä mustine rantavarjoineen. Idän puolella vääntyilevien mäntyjen metsä nieli järven pintaa 20–30 metriä korkeammalla jo kesän lämpöä huokuvan nevan. Vaikka suo sijaitsi kohti Takametsää jatkuvan kalliopetin päällä, se oli tuulensuojaisessa painanteessaan puuston keskellä lämmin ja houkutteleva. Yhtä kutsuva taivas kuljetti eheäreunaisia cumuluksiaan koilliseen näyttäen anteliaasti syvää pohjaväriään. Kukaan ei voi olla rakastamatta poutapilviä, jotka vain tulivat jostakin, lipuen äänettöminä ja tehden taivaan ääretömyydestä elävän.

Aurinko työskenteli korkealla, mutta ei ollut vielä lähelläkään Kivikärjen kannasta. Oli aamu tai varhainen aamupäivä. Tuuli oli virinnyt, korkeimmillaan kymmensenttiset aallot etenivät rintamina, suojaisat poukamat makasivat kesäunessaan. Siellä täällä poukamien väreettömyyden rikkui leviävien renkaiden kehä, kun nälkäisenä pinnan tuntumassa risteillyt ahven sieppasi adheesio vedenpintaan liimaaman hyönteisen. Päivän mittaan ristiaallokko voi halutessaan tunkeutua jokaiseen rannan sopukkaan. Järven toisen pään matala ”suntiksi” kutsuttu laskuojaa kohti suippeneva lahti menetti viimeiseksi tyyneytensä. Kallion laelta avautui maisema, johon ei ollut jäänyt ihmisen käden jälkiä. Ei ainuttakaan venettä, ei rakennelmia, sammaloituneita kantojakin voisi löytää vasta hajanaisesti syvemmällä metsässä. Yhden hylätyn kalamökin olemassaolon tiesin, mutta se piiloutui omaan poukamaansa. Vanhoja uponneita veneitä ja ruuhia oli, tiesin niiden sijainnit, vaikka eivät vedenpinnan heijastaessa näkyneet etäältä.

Lähestyessäni kalliota oli pajulintu pitänyt ilmaherruutta ojansuun koivikossa, josta jyrkänteen alkuun päästyäni peippo otti komennon. Noustuani alhaalla kasvavien kuusien latvojen tasolle kuulin heikkoa sipitystä. Sitä ei omannut mikään aiemmin tapaamani lintu, joita tosin ei ollut vielä montaakaan kymmentä. Se selvästikin yritti tuoda itsensä julki, mutta oli kuin ei jaksaisi. Laulu oli ponneltaan heikkoa, katkonaista, ei edes

kunnolla laulua, vaan irrallisia sanoja. Lyhyitä toistoja seurasi yllättävä hetkellinen heleä laulu, joka kohosi melkein käskeväksi vaimeten taas pois. Seisahduin, käännyn edes muistamatta olevani kallion jyrkänteellä, ja siinä se nepotti. Pyrstö tökötti pystyssä kuin peukaloisella. Silmänräpäyksen pää kallellaan ihmistä arvioituaan se jatkoi hyppelöimistään nousevan kallion pienenevien kuusten maassa matavilla alaoksilla. Lintu oli pikkuruinen pallero, mutta sen merkityksessä itseni kiiltävien silmiensä katseella hätkähdin. Sen hohtavan sinisessä rinnassa oli sahalaita kuin kyykäärmeen selkäkuviossa, vöinä myös mustaa ja oranssiruoostetta. Katseemme kohdatessa etäisyyttä oli tuskin viittä metriä enempää. Ilman kiikariakin linnun tunnistus oli helppoa, koska olin kuullut lajista ja nähnyt kuvan lintukirjassa. Silti yritin saada sen vasta säästöillä ostamani kiikarin linssiin. Se olisi tavallaan antanut oikeutusta kiikariostokselleni, mutta olemattoman etäisyyden takia olisi pitänyt olla metsäkiikari.

Kyllä olin hämmästyneen onnellinen ja ihmeissäni. Lajihan on Lapin lintu. Oli toukokuun loppupuolisko, päättelin sen olevan muuttomatkallaan viivyttämään jäänyt sinirintaherra. Ehkä muuttosäät eivät olleet vielä suosiolliset. Vai oliko lintu kenties jäänyt odottamaan minua? Ehkä sillä oli henkilökohtaista sanottavaa ja sen sinirinta teki esitellen rintansa hurmaavaa koristekuviota. Leikin ajatuksella, eikä se kovin väärältä tuntunut, että luontokappale haluaa vedota tuntemattoman hyvään tahtoon silloin, kun se näyttää kauneuttaan. En nähnyt vain lintua, vaan tämä ainutlaatuinen hetki tarjosi jotakin poikkeuksellista. Näin luonnon ja ymmärsin pian, että tulisi olemaan vaikeata saada kukaan toinen ihminen ymmärtämään kokemuksen syvyyttä.

Linnut olivat kiinnostaneet kaksitoistavuotiasta jo jonkin aikaa koulukaverin innostamana ja antaneet uutta ulottuvuutta pieneen elämänkehään. Kuitenkin vasta tuon Lapin satakielen kanssa vietetyillä sekunneilla oli lähtemätön vaikutus ajatteluuni, elämäni ja arvoihini. Siinä hetkessä en vielä tiennyt, että tulisin olemaan pulassa ajatusteni kanssa. Maailma kyynistyi, kehitys oli viemässä toiseen suuntaan ja suurten suunnitelmien ihmiset ajattelivat toisella tavoin. Ajateltiin, ettei kunnan

ihmisellä ole aikaa joillekin kuusikoiden säksättäjille. Jäisikö se, että olin liittoutunut luonnon kanssa, vain omaksi pieneksi salaisuudekseni? Ainakaan en keksinyt mitään keinoa välittää tunnettani muille. Mutta itsessäni, joka oli alkuvuosinaan ihannoinut kaikkea ihmisten keksimää ja hienona pitämäänsä, ei mikään olisi enää ennallaan.

Sinirintahetkestä alkaen tiesin aina, että tulen kunnioittamaan luontoa enemmän kuin mitään maailmassa. Linnut olivat oma porttini luonnon moni-ihmeiseen maailmaan elämässä, jossa pidemmän opiskelun mahdollisuudet koskivat vain varakkaampien perheiden lapsia. Joskus ihmettelin ohimennen, miksei luonnosta puhuttu kotona, vaan kaikki siihen liittynyt ajatustenvaihto tulevina vuosina tapahtui koulussa. Niinhän se oli, että luonto oli niin luonnollinen asia, se tunkeutui kaikkien pihapiireihin, se oli ehjää, sillä ei ollut uhkia, että siitä oli turhaa puhua. Isälle paljon tärkeämpää oli kuulla radiosta Lauantain toivotut levyt, äidille saada hankituksi lankakerä seuraavaa sukkaparia varten. Luonto sinänsä hyväksyttiin, mutta sitä, että sen säilyttämiseksi on tehtävä luonnonsäästötyötä, jäi idulle vain omaan ajatusmaailmaani.

Lintuharrastus ei ollut trendi-ilmiö ja sitä oli koulukaverien keskuudessa ennemminkin hävettävä, kuin kehuskeltava. Sellaisesta harrastuksesta oli seurauksia ja täytyi opetella puolustautumaan. Fyysisestikin. Yhteiskunnallisesti hienomman väen lapset korkeintaan säälivät lintuharrastajaa, mutta suurtalollisten pojat olivat pilkallisia. Poikien joukossa ainoa lintuharrastuksen hyväksytty muoto oli munien kerääminen, tai liian korkealla olevien pesien ritsalla tulittaminen. Olin muutenkin toisinajattelija, kun luokkakaverini Timon kanssa julistauduimme ”rauhan miehiksi”. Tämä kaksitoistavuotias parivaljakko ilmoitti muille puolustavansa kiusattuja. Seurasiko siitä mitään radikaalia, en enää muista, mutta ainakin heitimme itsemme likoon ja saimme siitä lisää rohkeutta.

Tuolloin vielä lähes kaikkia lintuja ammuttiin siekailematta. Aikalaiskäsityksen mukaan petolinnut uhkasivat luontoa. Pienoiskiväärin omistaminen jo oikeutti brutaaliin vallankäyttöön. Petolinnut herättivät sympatiani, aloin ajatella vallalla ollutta käsitystä vastaan ymmärrettyäni

niiden vainon aiheettomaksi. Monien lajien tulevaisuus oli jo kauan vaarannettu. Jos omisti metsästäjän statuksen, omisti yleisessä mielessä oikeuden tappaa mitä tahansa lintuja oman harkintansa mukaan. Käytännössä maanomistaja omisti maallaan liikkuvat eläimet ja sen yllä lentävät linnut. Rauhoituksia oli, mutta ei kukaan voinut mennä talolliselle sanomaan tämän omilla maillaan ampumisista. Heillä oli jopa kirjoittamaton oikeus uhkailla aseella ihmisiä, kunhan ei ollut oman väen ulkopuolisia todistajia.

Isäni ei kuulunut metsästäjiin, eikä maanomistajiin, mutta oli nuoruudessaan ampunut huuhkajan, jota kutsui hyypiäksi. Kai 1930-luvulla pidettiin itsestään selvänä, että niin sille on tavattaessa tehtävä? Isälle ei oikein parantunut sanoa vastaan, mutta siinä asiassa asetin hänen harkintakykynsä kyseenalaiseksi. Oli isä sitten ollut ihmisiäkin ampumassa, joka puolestaan omassa mielessäni oli hyväksyttävää. Koulussa tämän opetettiin olleen suorastaan kansalaisvelvollisuus.

Sangen nopeasti mieleeni selkeytyi, että ihminen on uhka luontokappaleille, ei päinvastoin. Ajatukset kiteytyivät niinä aikoina siihen, miksi ihminen pitää itseään niin kaikkivoipana. Mikä oikeus sillä on orjuuttaa muita lajeja, tappaa yksilöitä ja jopa hävittää lajeja saarnatakseen vieläpä jumalista – tuolla paholaisen lähettiläällä? Uskonnot, oli myöhempi havaintoni, eivät ole saaneet juurrutetuksi ihmiseen sen vertaa ajattelun kykyä ja oikeamielisyyttä, että tämä kehitys pystyttäisiin pysäyttämään. Kun aikuisena aloin ymmärtää politiikan vaikutuksen, sai tämäkin yhtälö ratkaisunsa. Suurten tilojen omistajat hallitsivat koko maata, joten he hallitsivat maan luontoakin. Ampumista vakavampi uhka oli DDT ja muut myrkyt. Niihin aikoihin tuli tietoon, että muuttohaukka ja merikotka olivat suistumassa sukupuuttoon hyönteistorjunta- ja kasvinsuojelumyrkkyjen holtittoman käytön seurauksena.

Seuraavana vuonna sinirintapäivän jälkeen tapasin syysmuuton aikaan parin pikkukiljukotkia, jotka viipyivät paikkakunnalla jokusen päivän. Olin hyvin ylpeä havainnosta, vaikka olinkin luullut niitä hiirihaukoiksi ennen kuin lintuja jo paremmin tunteva kaverini lähti mukanani katsomaan niitä. Olihan lajin havaitseminen ihan uskomaton tapaus, koska lintukirjan tieto

Todellisten totuuksien luonnonsuojeluteos

Järjestelmävirhe koostuu 35 näkemyksellisestä esseestä, jotka kertovat kaunokirjallisesti luonnosta, proosallisesti tosielämästä eteläsuomalaisessa kemianteollisuudessa ja kokemusperäisesti yksilön pienistä valinnoista sekä niiden syy-seuraussuhteista luonnon riistossa.

Pian maailmassa on kahdeksan miljardia yksilöä, joista jokaista kohti "tarvitaan" 14 tonnia planeettamme materiaaleja joka vuosi. Määrä kasvaa, samoin populaatio. Onko aiheellista aina vain kaunistella totuuksia talousjärjestelmästämmme?

Ihminen on innovoinut kaikki keinot kaiken hävittämiseksi ja kuvittelee hyvittävänsä aiheuttamansa sukupuutot hiilijalanjälkeään pienentämällä. Samalla hän kieltäytyy tekemästä todellisia muutoksia elämäntabuihinsa. Enemmän tuottava, kiivaammin yrittävä ja edelleenkin lisääntyvä sapiens kiihdyttää tuhovoimaa talouskasvulla, kilpailukyvyllä ja työpaikkojen luomisella.

Esseekokoelman kyseenalaistava tulokulma paljastaa itsepetoksen, sillä kyse ei ole vain turhasta kulutuksesta: Kyse on talousjärjestelmän hyökkäyssodasta luontoon - järjestelmävirheestä.

